

1. UVOD

Današnje privredno pravo, u svom dijelu koji određuje forme kompanija, poznaje uglavnom dva tipa organizacija privrednih subjekata. Prvi tip je prisutan u kontinentalnom pravu i po njemu se trgovinom, odnosno privrednim poslovanjem mogu baviti trgovci pojedinci i privredna društva, odnosno kompanije. Anglo - američki sistem poznaje inkorporisane i neinkorporisane trgovce. Inkorporisana privredna društva su korporacije (*corporations*), a dijele se prema broju vlasnika i načinu osnivanja. Korporacije sa manjim brojem vlasnika su takozvane kontrolisane korporacije (korporacije zatvorenog tipa).¹ Korporacije koje imaju veliki broj dioničara (akcionara) su javne korporacije i osnivaju se na osnovu javnog poziva za otkup dionica/akcija. Trgovac pojedinac i ortakluk kao oblik privrednog djelovanja čine neinkorporisane trgovce, forme kojima nije priznat pravni subjektivitet.

U pravu Evropske unije poslovna korporacija/kompanija treba da se karakteriše svojim osnovnim osobenostima. Ima pet karakteristika i od bitnog su značaja za ekonomsku egzistenciju modernih poslovnih kompanija: pravni subjektivitet, odgovornost i njena ograničenost, prenosivost akcija, upravljanje i vlasništvo investitora. Ukoliko ispunjava sve navedene uslove, kompanija ima status pravnog subjekta. Međutim, pojedine firme postoje i uz nedostatak jednog ili više osnovnih elemenata. Zbog ovako prisutnih situacija u različitim nacionalnim zakonodavstvima, posebno poredeći britansko i kontinentalno kompanijsko pravo, uočavaju se i različite podjele kompanija. U britanskom pravu, na osnovu akta kojim se osnivaju, kompanije se dijele na one osnovane poveljom, zakonom, i upisom, odnosno registracijom. Druga podjela je na ograničene i neograničene kompanije, a treća podjela je najbliža kontinentalnim vrstama kompanija, koje prema njoj, mogu biti privatne (one ne mogu hartije od vrijednosti prodavati javnom ponudom: "*private limited company*" ili "*ltd*") i javne (svoje akcije i obveznice prodaju javnom ponudom: "*public limited company*" ili "*plc*"). U zakonodavstvima drugih evropskih država situacija je slična, obzirom da se podjela ovih kompanija vrši na isti način, ali se uočavaju razlike u terminima.² Na primjer, kontinentalnom pravu je bliža podjela na otvorene i zatvorene kompanije, obzirom na

¹ Wolff M., *On the Nature of Legal Persons*, London, 1983, str. 54

² Kraakman R. i drugi, *The Anatomy of Corporation Law*, Oksford, 2004, page: 5

njihovu zakonodavnu obavezu da svoje akcije ili obveznice mogu prodavati, ili ne, javnom ponudom.

Prema Zakonu o preduzećima, subjekti privrednog prava su bili preduzeće i preduzetnik³. Preduzeće je bilo definisano kao "pravno lice koje obavlja privrednu djelatnost radi sticanja dobiti". Oblici preduzeća bili su privredno društvo, društveno preduzeće i javno preduzeće. Privredno društvo moglo se osnovati u formi društva lica (ortačko ili komanditno društvo) ili društva kapitala (akcionarsko ili društvo s ograničenom odgovornošću).

Prema Zakonu o privrednim društvima, privredno društvo je pravno lice koje osnivaju osnivačkim aktom pravna i/ili fizička lica radi obavljanja djelatnosti u cilju sticanja dobiti. Pravne forme privrednih društava u smislu navedenog zakona su:

- ortačko društvo,
- komanditno društvo,
- društvo s ograničenom odgovornošću, i
- akcionarsko društvo (otvoreno i zatvoreno).

Posebним zakonom mogu biti određene i druge pravne forme društava, odnosno preduzeća, pored navedenih pravnih formi privrednih društava.

Privredno društvo se osniva na neodređeno vrijeme, ako u osnivačkom aktu nije određeno da društvo traje do određenog vremena, nastupanja definisanog događaja ili postizanja cilja.

Privredna društva se mogu povezivati putem učešća u osnovnom kapitalu ili ortačkim udjelima (društva povezana kapitalom), putem ugovora (društva povezana ugovorom) i putem kapitala i putem ugovora (mješovito povezana društva).

³ Zakon o privrednim preduzećima Republike Srpske, član 2., Službeni Glasnik Republike Srpske broj 127, 2008 godine, Banja Luka. [Dostupno na: www.poreskaupravar.org, Pristupano: 02.01.2015., 19:38]